הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

תוכן עניינים

א. היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר ... אין לו בכור לנחלה ... דהא הוה ליה ראשית אונו.....1

ב. גר שנתגייר כקטן שנולד דמי.....2

ג. היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר ... קיים פריה ורביה.....3

ד. לוייה שילדה בנה פטור מה' סלעים ... דאיעבר מעובד כוכבים.....4

ה. אין מזהמין את הולד.....4

ו. לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מן המעשר ואוכלת.....7

ז. כהן שמת והניח בן חלל ... דמת האב לאחר שלשים דכולי עלמא לא פליגי דאין הבן חייב לפדות את עצמו שהרי זכה אביו בפדיונו ... דמת האב בתוך שלשים יום ... הבן חייב לפדות את עצמו דהא לא זכה אביו לפדיונו.....8

ח. הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו ובסוף נתערבו אין כותבין הרשאה זה לזה.....9

ט. אי זהו בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנינין המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהם בכור לנחלה ולכהן.....10

י. יוצא דופן והבא אחריו שניהן אינן בכור לא לנחלה ולא לכהן ... בכור לדבר אחד לא הוי בכור.....11

דף מז.

א. היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר ... אין לו בכור לנחלה ... דהא הוה ליה ראשית אונו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

כבר התבאר במסכת יבמות דף סב ולעיל דף מו: שגוי שהיה[1] לו בנים בגיותו ונתגייר, ונולדו לו בנים אין לו בכור לנחלה[2], מכיון שבנים שהיו לו בגיותו מתייחסים אחריו[3] דכתיב (מלכים ב כ פסוק יב, ישעיה לט פסוק א) בְּרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל, לפיכך אין הבא אחריו בגיותו נקרא רֵאשִׁית אֹנוֹ.

אבל ישראל שהיה לו בן מהשפחה או מהגויה הואיל ואינו קרוי בנו, הבא לו אחריו מן הישראלית הוא נקרא רֵאשִׁית אֹנוֹ ונוטל פי שנים.

וכן גוי שהיה לו בנים משיראלית, והתגייר, כיון שהם מתייחסים אחריה ואינם יורשים אותו, אם נולד לו בן אחד שהתגייר הרי הוא בכור לנחלה[4].

ב. גר שנתגייר כקטן שנולד דמי

עוד התבאר שם דף כב. השגרים[5] שנתגיירו אין להם קורבה, אפילו שני אחים תאומים שטפה אחת היא ונחלקה לשנים, וליכא למיחש שמא אמם זינתה ואינן אחים מאב, אפילו הכי כשנתגיירו מעידין זה לזה, שגר שנתגייר אחר הוא וכקטן שנולד דמי והו"ל כל אחד כמו שנולד ביום מילתו מאין אמו, ואין כאן אחוה כלל. ואין שמא יבואו להתיר באופן זה בישראל שהרי אין מקבלין עדות אלא בב"ד וסתם ב"ד בקיאין בדבר.

וכשהורתן שלא בקדושה ונתגיירה אמן כשהיתה מעוברת וילדה בקדושה הרי הם כאחים ואינם מעידים זה לזה[6]. אולם אם אחד שנולד בגיותה ונתגייר יכול להעיד לאחיו ישראל, אפילו היתה הורתו ולידתו בקדושה.

---

[1] שו"ע ונו"כ חו"מ רעז ט

[2] דאפילו נולדו לו הבנים בגיותו דהוה הזריעה והלידה שניהן בגיות, אפ"ה הבנים שנזרעו ונולדו אחריו ביהדות אינן בכורים, ועיין מה שכתב בריש סימן ער"ה דאפילו נולד ביהדות, כשנזרע במעי אמו בגיות אינו בן ירושה, כ"ש דלא ה"ל דין בכור. סמעG שם

[3] לבוש וסמ"ע שם טז

[4] נתיהה"מ שם א

[5] שו"ע ונו"כ שם י וחו"מ לג יא

[6] בסמ"ע ס"ק יט הביא שבב"י לד נסתפק בזה אי ג"כ מיקרו גרים סתם ודינם כקטן שנולד או לא ובד"מ הביאו וכתב עליו דבעינן שיהא גם לידתן שלא בקדוש' מיהו בא' מהן שנולד בגיותו ונתגייר סגי ויכול להעיד אפילו לאחיו ישראל שהית' הורתו ולידתו בקדושה עכ"ל והש"ך ז כתב דנ"ל דליכא ספיקא כלל בזה למה שנתבאר בי"ד סי' רס"ט ס"ד דשני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדוש' ולידתן בקדושה דחייבין כרת משום

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

ג. היו לו בנים בהיותו עובד כוכבים ונתגייר ... קיים פריה ורביה

עוד התבאר שם דף סב. היו לו בנים[7] בהיותו גוי ונתגייר הוא והם, קיים מצות פריה ורביה אבל לא נתגיירו לא קיים. וי"א[8] שאפילו לא נתגיירו הבנים קיים[9]. אך גוי הבא על ישראלית וילדה לו ונתגייר, או ישראל הבא על הגויה[10] ונתגיירה היא והם, לא קיים מצווה זו.

אשת אח אם כן פשיטא דפסולים מדאורייתא. וכ"כ באורים שם יז ונתיה"מ י ועיין בבאר היטב שם ז שכתב לחלק בין עדות לאיסור ערוה

[7] שו"ע ונו"כ אבהע"ז א ז

[8] ועיין שאילתות שאילתא קסה שגם עכו"ם חייבים בפריה ורביה ועיין באר היטב שם יא הביא בתשובת מהר"י סג"ל סי' קצ"ו פסק אפילו לא נתגיירו בניו עמו קיים פו"ר. וכ"מ מתוספת דיבמות דף ס"ב ע"א ד"ה רי"א קיים פו"ר וכו'. וכנה"ג פסק דבנים גוים אינם עולים לו לקיום פ"ו ע"ש. ועיין מ"ש הבה"י. ועי' מ"ש התוספת בחגיגה דף ב' ע"ב ד"ה לא תהו בראה וכו' שסיימו שם ועוד פרו ורבו אכולהו בני נח כתיב אף לכנען ע"ש. והיא נגד הסוגיא דפרק ד' מיתות דאמרי' פו"ר לישראל נאמרה ולא לבני נח ע"ש וכ"כ המהרש"א והניח בצ"ע. ובתשובת שבות יעקב ח"ב סימן קל"ד נשאל עליו והשיב דתו' דחגיגה כתבו זה התירוץ למ"ד בני נח מצווין אף על הסירוס כדעת ר' חדקא דאמר הכי בפ"ד מיתות. ואל תתמה ע"ז שהרי הסמ"ג פסק ג"כ הכי וכ"כ הת"ה סימן (רנ"ט) [רצ"ט] הובא דבריו בב"י ס"ס (ו') [ח']. וצריכין אנו לומר דאע"ג דפשוט להש"ס לומר דמצות פ"ו לא נאמרה לבני נח היינו שאינם מצווים בהכרח לקיים המצות דפו"ר אך הרשות בידם שלא לעסוק כלל בפ"ו אבל לסרס עצמו בענין שא"א להם לעסוק בפ"ו זה ודאי באיסורו קיים לדעת ר' חדקא. ועיין מנ"ח מצוה א אות יט

[9] אע"ג דגר שנתגייר בקטן שנולד, מ"מ כיון שבגיותו מתיחס זרעו אחריו, לכך הוא פוטר, וי"א דאף בלא נתגיירו קיים מצווה זו. (וכ"מ דעת הח"מ ס"ק ט') ולא קיי"ל הכי.(ב"ש ס"ק י"ב) ועיין ביאור הגר"א שפסק שקיים. ועיין מנ"ח שם יד דמצוה זו אינה כשאר מצות, לולב ומצה ודומיהם, דאין להם משך זמן רק תיכף שעשה המצוה יצא, אבל כאן אינו כן, דהביאה לא הוי גוף המצוה רק הכשר מצוה, ועיקר המצוה היא לידת הבנים, ובכל רגע חל עליו החיוב, , ועיי"ש במחנת חינוך שיישב מה שהקשה בספר טורי אבן להגאון שאגת אריה בראש השנה כ"ח ע"א, דהיאך מבואר כאן היו לו בנים בגיותו ונתגייר קיים המצוה, הא בגיותו פטור מפריה ורביה דבני נח אינם והיאך נפטר עתה בזמן החיוב לאחר שנתגייר, ולפי"ז לא קשה מידי, דבשלמא מצה ולולב דיצא המצוה כשאכל מצה או נטל לולב, על כן שפיר אי נטל או אכל בעת שהיה פטור אינו פוטרו לזמן החיוב, אבל הכא דהמצוה היא בכל רגע והמצוה שיהיו לו בנים, א"כ בגירותו בעת שחל עליו החיוב מקיים מצות פריה ורביה דהרי יש לו בנים, ואין אנו צריכין לבא מחמת קיום המצוה דמתחילה, דאף אם קיים המצוה מתחילה לא מהני בהיו לו בנים ומתו, רק עיקר המצוה שיהיו לו בנים ויתייחסו אחריו, והרי הוא מקיימה כעת, ורק ההכשר מצוה נעשה בפטור, דהיינו הבעילה, וזו [אינה] המצוה העיקריית רק הויות הבנים. והבנים דהם עיקר המצוה הם בשעת החיוב, ורק ההכשר מצוה דהיא הבעילה היה בפטור, אבל עיקר המצוה היה בזמן החיו.ב

[10] מנ"ח אות י"ג.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

אם היו[11] לו בנים כשהוא עבד, ונשתחרר הוא והם, לא קיים מצוה פריה ורביה[12] עד שיוליד אחר שנשתחרר[13].

ד. לוייה שילדה בנה פטור מה' סלעים ... דאיעבר מעובד כוכבים

כבר התבאר במסכת חולין דף קלב. ולעיל דף ד. שאפילו כהנת ולויה נשואה לישראל, אין הבן חייב בפדיון, שאין הדבר תלוי באב אלא באם, שנאמר (במדבר ג פסוק יב) פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל ורחם זה לויה היא או כהנת ופטורה. ומ"מ בן בתה[14] מישראל בודאי חייב שגם בתה היא ישראלית גמורה.

וכיון דלענין פדיון בתר אמו שדינן ליה, הרי הוא לזה כבן לוי, ואפילו הלויה שנתעברה מגוי פטור הבן מפדיון כשיגדל, שהאי הולך אחר אמו והיא לא נתחללה מכללם על ידי ביאת הגוי ובנה לענין פדיון כבן לוי יחשב,

אבל כהנת שנתעברה מגוי חייב הבן בפדיון לכשיגדל[15], שהרי אמו נתחללה מן הכהונה מבעילת הגוי וגרועה היא מלויה, ובנה כישראל יחשב. ואם לא נתעברה מן העובד כוכבים רק שנתחללה בביאת עובד כוכבים ואח"כ נתעברה מישראל חייב בפדיונו[16].

וכן בת ישראל שנתעברה מגוי בנה כישראל יחשב, וחייב לפדות עצמו כשיגדל.

ה. אין מזהמין את הולד

---

[11] שו"ע ונו"כ אבהע"ז א ז

[12] מפרש שם מפני שהעבד אין לו יחוס דדומה לחמור. באה"ג שם ק

[13] עיין אבני מילואים שם ג

[14] לקו"פ סקצ"ו וכ"כ המקנה בקדושין כ"ט א' ד"ה וכל שאינו ופשוט

[15] דהכהנת אינה חייבת בפדיונו דאין האשה חייבת לפדות את בנה והישראל בעל הכהנת פשיטא דאינו חייב בפדיונו שהרי אינו אביו שנתעברה מן העובד כוכבים.

[16] ש"ך כב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

כבר התבאר במסכת יבמות דף מה. שישראל[17] שבא על אחת מהאומות קודם שנתגיירו בעודן בגיותן הולד כמותן[18], ואחד מכל האומות הבא על בת ישראל אפילו אשת איש[19], הולד ישראל כמותה ואם היא ממזרת הולד ממזר. ואינו הולך אחר אביו, שהרי הכתוב קוראו בנך שנאמר (דברים ז פסוק ג, ד) בִּתְּךָ לֹא תִתֵּן לִבְנוֹ וגו' כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וכשר הוא ואינו ממזר. אבל מכל מקום אם ילדה בת פגומה היא לכהונה, ואסורה לכהן, שהרי נבעלה לפסול לה מחייבי לאוין, דכתיב את בתך לא תתן לבנו, ועוד למדנו מקל וחומר באלמנה לכהן גדול[20] שאין איסורה שוה בכל ולדה פגום לכהונה, הכא שאיסורה שוה בכל אינו דין שולדה יהא פגום לכהונה. ויש חולקים וסבורים שאינה פגומה ומותרת לכהונה, ולפסק הלכה בדיעבד אין מוציאים אם נשאת[21] לכהן[22]. ואם ילדה בן, בתו כשרה לכהונה[23].

---

[17] שו"ע ונו"כ ד ה

[18] כלומר אם מצרי אדומי עמוני או מואבי הרי אסור הוא כמותם ושאר אומות דינו כשאר אומות.

[19] שו"ע שם יט

[20] והקשה בעצי ארזים סי' ד סוס"ק ה אמאי פשיטא ליה להשו"ע שמביאה ראשונה הולד מותר לכהונה הא ק"ו זה שייך נמי בכל חייבי לאוין דנימא מה אלמנה שאין איסורה שוה בכל בנה פגום לכהונה חייבי לאוין שאיסורן שוה בכל כ"ש שבנה פגום ומה שהרמב"ם פסק שאין בנה פגום הוא משום דלא ס"ל ק"ו זה שהרי גבי עבד ונכרי פסק שאין בנה פגום והביא שכ"כ בטור גבי הבא על יבמה לשוק שבנה פגום ובב"י הגיה שאין בנה פגום ובעיקר צריך להיות כגירסא הראשונה בטור וכ"כ הבית משה ס"ק לג ועיין בחת"ס אבהע"ז ח"ב סי' קכה מה שיישב קושייתם ועיין חזו"א אבהע"ז סי' מט ובס"ק יט

[21] ואם נשאת נישואין אזרחיים כיין שמש ומגן ח"ב אבהע"ז יט שהביא מאחרונים שגם זה חשוב דיעבד ועיי"ש שפלפל בדבר, טעיי"ש שפלפל בדעת הרי"ף

[22] הרי"ף מסופק בזה אם הם פגומים לכהונה והרמב"ם כתב דהם כשרים אלא הרא"ש כתב דהם פגומים לכהונה מק"ו כ"ג הבא על האלמנה שבנה פגום אף על פי שאין איסור שוה בכל ק"ו אם בא א' מאלו קודם שנתגיירו על בת ישראל שהולד פגום לכהונה ולפסק הלכה נראה לכאורה בדיעבד אין מוציאים אם נשאת לכהן דהא לרמב"ם כשר וכן להרי"ף ורמב"ן אין מוציאין ועיין תשו' מהרש"ל סי' י"ז. ב"ש שם ב, ועיין בברכי יוסף סי' ד אות יג שאם נשאת תצא דאע"ג דדעת הרמב"ם שאינה פגומה ודעת הר"יף דהוי ספק אי פגום מ"מ דעת המחבר לעיקר כדעת הרא"ש דפגום ואפי' את"ל דהוי ספק עכ"פ הוי ספק דאורייתא ולפיכך אם נשאת תצא אמנם בבאר היטב סי' ד ס"ק ג כתב שאם נשאת לא תצא וכ"כ בפני משה שם וכן משמע בח"מ סי' ז ס"ק כו ודעת הרמ"א מפאנו בסי' קכד שאינו פגום אלא מדרבנן ולהכי אם נשאת לא תצא ועיין אוצר הפוסקים סי' ד ס"ק יא באריכות

[23] שו"ת אבני נזר אה"ע סי' טז וז"ל שם "לדעתי הדבר ברור שאם באנו לפסוק נכרי הבא על בת ישראל הולד פגום לכהונה, צריכין לומר דהיינו אם ילדה בת היא פגומה, אבל אם ילדה בן בת הבן כשירה לכהונה, והפוסקים שאין חילוק בין בת לבת הבן מוכרחין לפסוק שהולד כשר גם לכהונה, וכמ"ש הרשב"א דמוכח מדרב יבמות (מ"ה ע"א) דלא רצה לתת בתו למי שאביו גוי ואמו ישראלית ושאלו לו למה כי הוא עצמו המכשיר, ולמה לא השיב שאינו רוצה להתערב בפסולי כהונה, אלא ודאי הפוסלים אינם פוסלים רק הבת אבל לא בת הבן: אך הרמב"ן שמא לא קי"ל כרב, וכן מוכיחים מדאמר שם זיל איטמר, זיל גלי, ואם יסתיר הדבר אפשר שתנשא בתו לכהן, והרמב"ן מסופק דאפשר לא קי"ל כוותיי', מ"מ בש"ע סי' ז' שכתב רק בבת

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

הזונה אסורה[24] באיסור לאו מן התורה לכהן שנאמר (ויקרא כא פסוק ז) אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ, אי זו היא זונה[25], כל שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה[26] לאדם שהיא אסורה לינשא לו, איסור השוה לכל[27].

לפיכך הנבעלת לאחד מאיסורי לאוין[28] השוין בכל ואינה מיוחדת בכהנים או מאיסורי עשה[29], ואין צריך לומר למי שהיא אסורה לו משום ערוה, או לנכרי ועבד, הואיל והיא אסורה לינשא לו הרי זו זונה. וכן יבמה שבא עליה זר, עשאה זונה, אבל הנבעלת לישראל משומד מותרת לכהונה[30]. וי"א[31]

שלא תנשא לכהונה ולא הביא כלל דין בת הבן משמע דלא קי"ל כרמב"ן והרמב"ן יחיד הוא בזה, וכן כתב בס' עצי ארזים שהאחרונים לא הביאו דעת הרמב"ן: מ"מ צריך להבין הטעם כיון דיליף שם מקו"ח מאלמנה לכה"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום לכהונה זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום, ניליף נמי לענין בת הבן, והנראה בזה דכיון שהבן הזה שנולד מגוי הבא על בת ישראל, ישראל גמור הוא כשאר ישראל ואין פסול כהונה עושה רושם בו כלל דבלאו פסול כהונה נמי אינו כהן אי אפשר שיפסל זרעו יען שבעצמו אין בו פסול, ולא דמי לחלל שמזרע אהרן הוא ואף אם עבד בלא הודע [ולדעת רמב"ם פ"ו מהלכות בית המקדש הלכה יוד אפי' בהודע] לא חילל ועבודתו כשירה, הנה שאף עכשיו כהן הוא וחללתו פוסלתו ע"כ הפסול נמשך בזרעו, משא"כ זה שבו אין שום פסול".

[24] שו"ע ונו"כ ו ח

[25] ועיין ביראים סימן לח [דפוס ישן – רח] זונה לכהן הזהיר הכתוב בפ' אמור אל הכהנים שלא ישא כהן זונה דכתיב אשה זונה וחללה לא יקחו . ומה היא זונה כדתניא בת"כ ומייתי לה ביבמות פ' הבא על יבמתו [ס"א ב'] זונה כשמה, פי' שזינתה תחת בעלה דברי ר' אליעזר בן יעקב. ר"ע אומר זונה זו מופקרת. ר' מתתיא בן חרש אומר אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה וזונה זו איילונית ופי' רב הונא טעמא דכתיב הזנו ולא יפרוצו כל ביאה שאין בה פרצה אינה אלא זנות. וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות. ר"א אומר פנוי שבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה וכו'. והלכה כדברי כולן להחמיר חוץ מר' אליעזר מדאמר רב עמרם כר' אליעזר שמעינן הא ככולהו תנאי הלכה וחוששין בדברי כולן

[26] עיין בספר האלף לך שלמה סי' לה שנסתפק ברחץ איש הפסול לה באמבטי ואח"כ רחצה שם אשה ונתעברה אם נפסלה לכהונה דכיון שאינה ביאה עיין חגיגה יד אינו פוסל גם בפסולי כהונה ועיי"ש

[27] עיין תוי"ט יבמות פ"ו מ"ה וז"ל "כתב הר"ב כגון חייבי לאוין או חייבי עשה. פירוש חייבי עשה ג' הן מצרי ואדומי ראשון ושני דאתיין מכלל עשה. דדור שלישי יבא. וכן בעולה לכ"ג אתיא מכלל עשה דבבתוליה יקח ולאו הבא מכלל עשה עשה אבל הרמב"ם בפי"ח מה' א"ב ביאר שאין חייבי לאוין ועשה עושין זונה אלא השוים בכל" וכן בחינוך שם "לאפוקי אלמנה שנבעלה לכהן גדול או גרושה לכהן הדיוט, שאין איסור זה שוה בכל אדם ואינה נעשית זונה בכך"

[28] "מכאן אמרו עכו"ם או נתין או ממזר או גר עמוני ומואבי או פצוע דכא וכרות שפכה" (רמב"ם שם ה"ג) וכן עיין בשו"ת הרשב"א ח"א אלף רא שאפי' נבעלה לפצוע דכא וכרות שפכה נעשית זונה ונפסלה לתרומה

[29] "מצרי ואדומי ראשון ושני" (שם ברמב"ם)

[30] שו"ת חתם סופר סי' צג ועיין אבני מילואים סי' ז ס"ק יג שנסתפק בזה ועיין פרח מטה אהרן ח"ב סי' סג שפשיטא ליה נמי שמותרת ועיין מהר"ם שיק בתשובה סי' יד שאסורה משום גזירת התנות דנשג"ז

[31] השגת הראב"ד פי"ח ה"א שו"ע שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

שאין זונה אלא הנבעלת לנכרי או עבד או חייבי כריתות, אבל[32] הבא על חייבי עשה או על חייבי לאוין, אפילו חייבי לאוין דשאר, אינו לוקה משום זונה, חוץ מהבא על היבמה שלוקה, אמנם איסור יש בכולם.

ו. לויה שנשבית או שנבעלה בעילת זנות נותנין לה מן המעשר ואוכלת

כבר התבאר במסכת יבמות דף צא. שמעשר ראשון[33] מותר באכילה לישראל, ומותר לאכלו בטומאה שאין בו קדושה כלל, ומניין שמעשר ראשון חולין שנאמר (במדבר יח פסוק כז) וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן הַיֶּקֶב, מה גורן ויקב חולין לכל דבר אף מעשר ראשון שניטלה תרומת מעשר ממנו, חולין לכל דבר.

לפיכך בת לוי שנשבית[34], או שנבעלה בעילת זנות כגון לגוי ועבד וחלל וכל אלו שפוסלין בת כהן מתרומה, בבת לוי נותנין לה המעשר ואוכלת, ואפילו אשת לוי והיא בת לוי שזינתה נותנין לה מעשר, ויוצאין בזה ידי מצות נתינה, שאין הלויה נפסלת מלויות ע"י זנות[35].

---

[32] דעת התוס והראב"ד והרא"ש והטור מובא בב"י שם ועיין בחלקת מחוקק ס"ק י שתמה למאי נ"מ כתב דעה זו בשו"ע כיון שממה נפשך אסורה וכל המחלוקת לענין מלקות ועיין בפני משה ס"ק יד דס"ל שלפי הבנת הב"י בדעה זו אין אפילו איסור

[33] רמב"ם הלכות מעשר פרק א הלכה ב

[34] שבבת כהן נפסלת בכך לכהונה, מכיון שחיי' שמא נבעלה לגוי.

[35] ר"י קורקוס

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

אבל מי ששמעה[36] שמת בעלה, משני עדים, או העיד לה עד אחד והתירוה בית דין להנשא, וניסת, ואח"כ בא בעלה קנסו אותה חכמים[37] שתהיה אסורה במעשר[38]. וי"א[39] שקנסוה שלא יתנו לה מעשר בתור לויה, אך מותרת באכילת מעשר[40].

דף מז:

ז. כהן שמת והניח בן חלל ... דמת האב לאחר שלשים דכולי עלמא לא פליגי דאין הבן חייב לפדות את עצמו שהרי זכה אביו בפדיונו ... דמת האב בתוך שלשים יום ... הבן חייב לפדות את עצמו דהא לא זכה אביו לפדיונו

כהן שנולד[41] לו בן חלל, כגון שנולד מגרושה או זונה, הרי הבן הוא כישראל[42] וחייב האב להפריש הפדיון[43] לקיים מצות פדייה ולוקחו לעצמו.

ואם מת האב בתוך שלשים יום שעדיין לא נתחייב בפדיון, חייב הבן לפדות עצמו לכשיגדל שלא זכה האב בפדיונו[44].

---

[36] (לשון ששמעה בדברי רבנו בכל מקום הכונה בשני עדים עי' פ"י מגירושין ה"ז אחר ששמעה שמת וקאי אב' עדים שם ה"ה שהרמב"ם לא הזכיר שם כלל דין ע"א וכן שם ה"ח וה"ט שמע שמתה ע"כ הכונה בב' עדים דע"א אין נאמן כלל לישא אחותה ובזה מיושב קו' הגר"א ביו"ד סי' של"א ס"ק קי"ב והישועות מלכו ואו"ש כאן. דרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק כה.

[37] שלא הי' לה למהר לינשא והו"ל למידק היטב טרם שתנשא וכיון שלא דקדקה היטב והתברר שבעלה חי קנסוה חכמים והא דלא קנסו בלויה שנבעלה בעילת זנות משום דזנות לא שכיחא. רדב"ז שם

[38] וגריעא מכל זר מטעם קנס דמתוך שרצו לקונסה שלא יתנו לה קנסוה ג"כ שלא תאכל שאם תאכל יבואו לתת לה שהרי היא לויה. ר"י קורקוס

[39] תוס' ותוס' הרא"ש בסוגייתינו.

[40] דלא גרעה מזרה.

[41] שו"ע ונו"כ יו"ד שה יט

[42] דחלל כזר גמור ואף על גב דדעת רבנו בפ"ו מבי"מ ה"י דחלל שעבד עבודתו כשרה בדיעבד ה"מ לענין עבודה דילפי' מקראי אבל לכל דבר כזר גמור הוא ואפי' קדושת לויה אין בו.

[43] ודעת רי"ט אלגזי לפ"ד התוס' ותוס' חיצוניות שאין צריך להפריש ותמוה דהרא"ש עצמו בתוספותיו קדושין כ"ט א' הקשה ג"כ בקושיית התו' מהא דתפדה תפדה אמנם ברי"ט אלגזי הביא מתוס' הרא"ש דבכורות שהרא"ש בעצמו כבר העיר בזה וכ"כ בשטמ"ק הנדפס במזבח כפרה וכאן בקדושין העתיק ד' התוס'.

[44] דלפני ל' יום אין שום חיוב פדה"ב ואחר ל' האב איננו וחל החיוב על הבן והבן אינו כהן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ואם מת האב לאחר ל׳ יום כבר זכה האב בפדיונו ויורשו בנו זה ממנו[45], הלכך כשיגדל הבן הזה׳ יפריש הפדיון[46] ויעכבנו לעצמו ואינו צריך ליתנו לכהן, ואם יש שם עוד יורשים יחלקו המעות ביניהן[47].

ח. הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה לא הוכרו ובסוף נתערבו אין כותבין הרשאה זה לזה

כבר התבאר לעיל דף מו: מדכתיב (דברים שם פסוק טו וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר, אמרו חז״ל דמשמע שיהא בן הבכור ודאי ולא ספק בכור.

לפיכך אמרו ספק בכור ספק פשוט[48] כגון שנתערב עם אחר[49] או פשוט כגון שילדו שתי נשיו ביחד ואין ידוע איזה ילדה תחלה, אינו נוטל פי שנים, כמו שהתבאר במסכת ב״ב דף קכז.

אלא שאם הוכרו תחלה מי הבכור ואח״כ נתערבו, יש ביניהם בכור ממ״נ, ויכולים שני הספיקות לכתוב הרשאה זה לזה[50] ולגבות חלק בכורה משאר האחים, שתובע את האחים, אם אני בכור תנו לי חלק בכורתי ואם אחי בכור תנו לי גם כן שהרי נתן לי חלקו, והם חולקין יחד חלק בכורה.

---

[45] ולדעת הרמב״ם אין צריך להפריש דהו״ל כאילו הפרישו האב וזכה בו שהרי כהן הוא דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו כמש״כ רבנו בפ״ו ממעשר הכ״א הלכות ביכורים פרק יא הלכה יב

[46] דעת הרא״ש שהבן צריך להפריש הפדיון ויעכבנו לעצמו

[47] פה״כ ע׳ ע״ב בשם הפרישה:

[48] שו״ע ונו״כ חו״מ רעז יא

[49] פירש הסמ״ע (ס״ק יט) שילדו שתי נשיו ביחד ואינו ידוע איזו ילדה תחלה, וה״ה בתאומים שנתערבו וכל כיוצא בזה, שכל אחד מהם הוא ספק בכור ספק פשוט. ובכנה״ג (הגה״ט אות ו) כתב הטעם שהפשוט הוא המוחזק, וכתב בשם שו״ת משפטי שמואל (סימן צו) שאם הנכסים ביד אפוטרופוס, הוא מוחזק לשניהם, ולפי״ז נראה דבכה״ג חולקים, וצ״ע.

[50] דבלא הרשאה יכולים האחים לדחות כל אחד מהם שמא פשוט הוא (וכ״ש כשהם שנים שיכול האחד לדחות השני שמא הוא הבכור), אבל כשכותבין הרשאה זה לזה, דהיינו שאם הוא הבכור נוטל מצד עצמו, ואם אינו בכור נוטל מצד הרשאת אחיו, שפיר יכול לגבות משאר האחים חלק הבכורה, ועי׳ בקצה״ח (סק״א) בשם התוס׳ (ב״ב דף קכז ע״א) למ״ד אין לבכור קודם חלוקה. ולהלכה קיי״ל דיש לבכור קודם חלוקה, ובנה״מ (סימן רעח סק״ט) הקשה אף בלי הרשאה איך יכולים לדחות הבכור, הרי חלק בכורה בודאי אינו שלהם והיה לפסוק יחלוקו או יהא מונח, ותירץ דחלק בכורה הוא חיוב על היורשים לתת לבכור מתנה, וכל שאין ידוע מי הבכור הרי היורשים כאיני יודע אם נתחייבתי, ולכן יכולים לדחותו. עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

אבל אם לא הוכרו מעולם, אף בהרשאה אינם יכולים לגבות[51]. שהפסוק מיעטם מלתת להם חלק בכורה דבכור ודאי אמר רחמנא ולא בכור ספק שלא נודע מעולם.

אשה שלא שהתה אחר מיתת בעלה שלשה חדשים ונשאת לאחר וילדה לסוף שבעה חדשים, ואין ידוע אם הוא בן ט׳ חדשים לראשון או בן שבעה לאחרון אין לו כלום בנחלות שניהם, ואפילו כפשוט אינו נוטל, שכל אחד ידחה אותו אצל שני לומר לאו אחינו את והמוציא מחבירו עליו הראיה.

והנולד אחריו נוטל בנכסי שני כפשוט, אבל חלק בכורה אין לו אפילו יכתבו הרשאה זה לזה, דהא לא נתברר מעולם איזה מהן בכור והתורה מיעטה לומר בכור ודאי ולא בכור ספק.

אולם מבכרת[52] שלא שהתה אחר בעלה ג׳ חדשים ונשאת וילדה זכר ספק בן ט׳ לראשון או בן ז׳ לאחרון, האבות פטורים שכל אחד יאמר אינו בני אלא של שני, והבן חייב לפדות את עצמו לכשיגדל שהוא ודאי בכור.

וגבי ב׳ נשים אם ילדו שתי נקבות וזכר כל אחד יכול לומר אחת מן הנקבות שלי ונולדה ראשונה, וכן אם ילדו ב׳ זכרים ב׳ נקבות כל אחד יכול לומר נקבה אחת שלי, ואם תמצא לומר גם זכר אחד הוא שלי הנקבה נולדה ראשונה ואין כאן לכהן כלום.

ט. אי זהו בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנינין המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהם בכור לנחלה ולכהן

---

[51] דכיון שלא הוכר הבכור אף בדרך ממ״נ אין לו פי שנים, שנאמר והיה הבכור דמשמע שיהא בן בכור ודאי (סמ״ע ס״ק כא), וכתב הט״ז דבחלק הפשיטות לא בעינן הוכרו, ומהני הרשאה. ובשער משפט האריך בזה, ונראה מדבריו שהוא מחלוקת הפוסקים אם מהני הרשאה כשלא הוכרו מתחלה, עיין שם. כתב הרמ״א ספק בן ט׳ לראשון ספק בן ז׳ לאחרון, אינו יורש אחד מהם (שבני הראשון ידחוהו אצל השני ובני השני ידחוהו אצל הראשון), והבא אחריו אינו נוטל חלק בכורה אפילו בהרשאה מן הספק, ע״כ. והוא ג״כ מטעם שלא הוכר מעולם ואינו בכלל והיה הבכור.

[52] שו״ע ונו״כ יו״ד שה ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

המפלת שפיר[53] מלא דם או מלא מים או מלא גוונים, והמפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים, או המפלת ביום ארבעים וכל שכן קודם לו שעדיין לא נגמר יצירתו, הנולד אחר כל אלו הוא בכור לפדיון.

וכל זמן[54] שאין איבריו מרוקמין אין פוטר הבא אחריו, ואפילו האידנא בזמן הזה סומכין על זה דודאי אינו ולד[55].

לפיכך אשה[56] שהפילה לאחר כשמונה שבועות להריונה, ואחר כך ילדה בן זכר, אם נבדק הנפל ולא נמצא בחתיכה שום ריקום איברים, חייב לפדות את הבן שנולד אחריו בברכה. ובפרט שכן המנהג בירושלים וגלילותיה, ובמקום מנהג אין לומר ספק ברכות להקל. ובדיקה זו מועילה אפילו נעשתה על ידי נשים. ואפילו אם אשתו אמרה לו שהנפל היה ללא ריקום איברים, יש לפדותו בברכה. ורק לכתחלה יש לחוש ולבדוק על – פי מורה הוראה. אבל אם הפילה ואין ידוע אם הנפל היה מרוקם איברים או לא, יש לפדות הבן הבא אחריו בלי ברכה. ויפדה על מנת להחזיר הפדיון. ואם הפילה חתיכה שיש בה עצם, יש לפדות את הבא אחריו בלי ברכה. ואם הפילה שפיר ובדקוהו ונמצא מלא מים ואין בו ריקום איברים, פודין בברכה.

י. יוצא דופן והבא אחריו שניהן אינן בכור לא לנחלה ולא לכהן ... בכור לדבר אחד לא הוי בכור

---

[53] שו"ע ונו"כ יו"ד שה כג

[54] רמ"א שם

[55] עיין גליון מהרש"א שם וז"ל עיין תשובת גיסי חתם סופר [יו"ד] סימן רצ"ט. עיין תשובת באר עשק סימן ל"ג ועיין תשובת חכם צבי סימן ק"ד דאם לא בדקו או דלא היו חכמניות ובקיאות בסימני ריקום שבפרק המפלת [נדה] דף כ"ה ע"א, אף שאחר כך אנו מודיעים אותן הסימנים אין שומעין להן, ופטור הבא אחריו מפדיון, דרוב מפילות ולד מעליא יולדות כדאיתא בנדה דף כ"ט ע"א. ועיין תשובת נודע ביהודה מהדורא תנינא [יו"ד] סימן קפ"ח. ודבריו תמוהים, דהא גם בלא הוחזק עוברה איתא בגמרא שם דספק לידה מיהו הוה. מיהו י"ל התם משום חומרא דנדה. ועיין תשובת [שאילת] יעב"ץ [ח"א] סימן מ"ט ועיין תשובת שבות יעקב חלק (ג') [א] סימן פ"ג דאחר ארבעים יום גם בלא ריקום אברים פטור. וכתב אפשר דאסור להחמיר גם בלא ברכה, דלמא אתי לברך, וחלק על מהרי"ק [שורש קמג] דגם אחר ארבעים יום בעי איברים מרוקמים. ועיין פ"ת.

[56] שובע שמחות ב' עמ' רנח, יביע אומר ח"ו חיו"ד סי' כו דף רכז. וח"ז חיו"ד סי' כז. ושם דחה מי שכתב לערער ולפקפק בדין זה. ושם אות ג' כשהמחלוקת במצוה עצמה ולא בברכה אי אמרינן סב"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

הלכות הדף היומי
מסכת בכורות

יוצא דופן[57] והנולד ע"י ניתוח קיסרי[58] וכן אשה[59] שנתקשתה בלידתה ומתה והוציאו הולד מרחמה אחר שמתה, הרי הוא יוצא דופן, והבא אחריו כדרכו דרך הרחם שניהם פטורים, הראשון לפי שלא יצא מן הרחם והשני מפני שקדמו אחר.

וכן יוצא דופן[60] אינו בכור לנחלה, וגם הבא אחריו[61] שלא דרך דופן אינו בכור ראשון לפי שלא נולד ממקום לידה והכתוב אמר (דברים כא פסוק טו) וְיָלְדוּ לוֹ בָּנִים ממקום לידה, והשני אינו בכור שהרי קדמו אחר ואינו רֵאשִׁית אֹנוֹ.

ואם הוציאוהו דרך הרחם רק שהרופאים הרחיבו את הרחם וחתכו קצת למעלה ולמטה כדי שיוכל לצאת כיון שיצא דרך הרחם חייב בפדה"ב, והוא הדין בבכור לנחלה[62]. וכן אם כבר יצא חוץ לרחם כשיעור שנחשב כילוד ואח"כ הוצרכו להוציאו דרך הדופן חייב בפדה"ב.

אם עשו ניתוח קיסרי לאשה והולד היה נפל, יש אומרים[63] דאינו פוטר את הבא אחריו מפדיון, אחר שהיה נפל. ויש אומרים שגם בזה פוטר את הבא אחריו. וכן עיקר.

בכור שהוציאוהו במלקחיים והוא חוצץ בין הולד להרחם נחלקו בזה האחרונים[64] אם חייב בפדיון ויש שכתבו[65] לפדותו בלי ברכה אא"כ יצא חוץ לרחם כשיעור שנחשב כילוד לפני שנטלוהו במלקחיים. אך העיקר לפדותו בברכה[66].

---

[57] רמב"ם הלכות ביכורים פרק יא הלכה טז

[58] חזו"א יו"ד סי' קנ"ד סק"ד

[59] פה"כ ע' נ"ה כמבואר בחולין ל"ח ב'

[60] שו"ע ונו"כ חו"מ רעז ז

[61] ומ"מ נראה שיוצא דופן פשוט דינו כבן וממעט בחלק בכורה.

[62] עי' פה"כ ע' נ"ז וע"ש בענין הריון שחוץ לרחם וצ"ע.

[63] דכיון דהשני אינו בכור לנחלה הוי השני רק בכור לדבר א' דהיינו לרחם ובכור לדבר א' אינו בכור ט"ז יו"ד סי' ש"ה סק"כ. ולפ"ז אם הראשון הי' נפל שהשני בכור לנחלה הוי השני בכור גמור וחייב בפדה"ב.

[64] עי' לקו"פ סי' ק"ז ופה"כ ע' נ"ח נ"ט ס'.

[65] דרך אמונה שם

[66] וכמו שהורה הגאון הראגצ'ובי בשו"ת צפנת פענח (סי' ז), וכן פסקו הרבה אחרונים לחייב משום ספק ספיקא, כיון שהמחלוקת היא במצוה ולא בברכה, ויש ספק ספיקא לחיובא, והכי עבדינן עובדא, לחייבו בפדיון ובברכה. [יביע אומר ח"ט חיו"ד סימן כו עמוד שכ. ואף שבשובע שמחות ח"ב עמוד רנח כתבנו לפדותו בלא ברכה, וחששנו לסב"ל, דהא גם היכא שהמחלוקת במצוה ולא בברכה בעינן שתהיה דעת מרן הש"ע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu

ולד שהוציאוהו מרחם אמו על ידי שאיבה במכשיר ואקום, הרי זה פטר רחם וחייב בפדיון[67].

אשה שילדה[68] על ידי הזרעה מלאכותית מבעלה [על פי היתר חכם] ונולד לה בן בכור, הבן חייב בפדיון. ואם אין ידוע מי הוא האב, הבן חייב לפדות את עצמו כשיגדיל.

תינוק שנולד לאחר ט׳ חודשי הריון, והניחוהו באינקובטור, והגיע יום השלשים ללידה והוא עדיין באינקובטור, חייבים לפדותו. אך אם נולד בחודש השביעי או השמיני, ושהה באינקובטור, טוב להמתין מלפדות אותו עד שיעברו ל׳ יום מיום שיצא מהאינקובטור[69].

לברך, והכא לא מצינו בזה דעת מרן, מ״מ לפי הספיקות שנתבארו ביביע אומר אין לחוש בזה לסב״ל. וידוע ששובע שמחות ב׳ יצא לאור קודם שנכתבו התשובות ביביע אומר ח״ט].

[67] ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רנה

[68] שם

[69] ויתכן שהכל תלוי במצב הילד אם מה שמניחים אותו שם הוא מחשש לפיקוח נפש, וכדי שיחיה, או רק להתפתחות בעלמא, ולכן כדאי לעשות שאלת חכם בכל מקרה. ופעמים שאף בנולד לאחר תשעה חודשים, אם לא היה יכול לחיות בלא השהות באינקובטור, אין לפדותו עד שיחיה שלשים יום בכוחות עצמו]. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רנה].

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח״ן 22887389 | ובטל׳ 0548027748
להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה
https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu